

Eduskunta
valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Asiantuntijalausuntopyyntönnö 1.10.2024
HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto talousarvioesityksestä vuodelle 2025

Teema: Talousarvioesityksen tuomat painotukset ja kipupisteet ml. perusväylänpito ja alempiasteisen tieverkon tilannekuva sekä julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuuluksi vuoden 2025 talousarviota koskevassa asiassa (pääluokka 31).

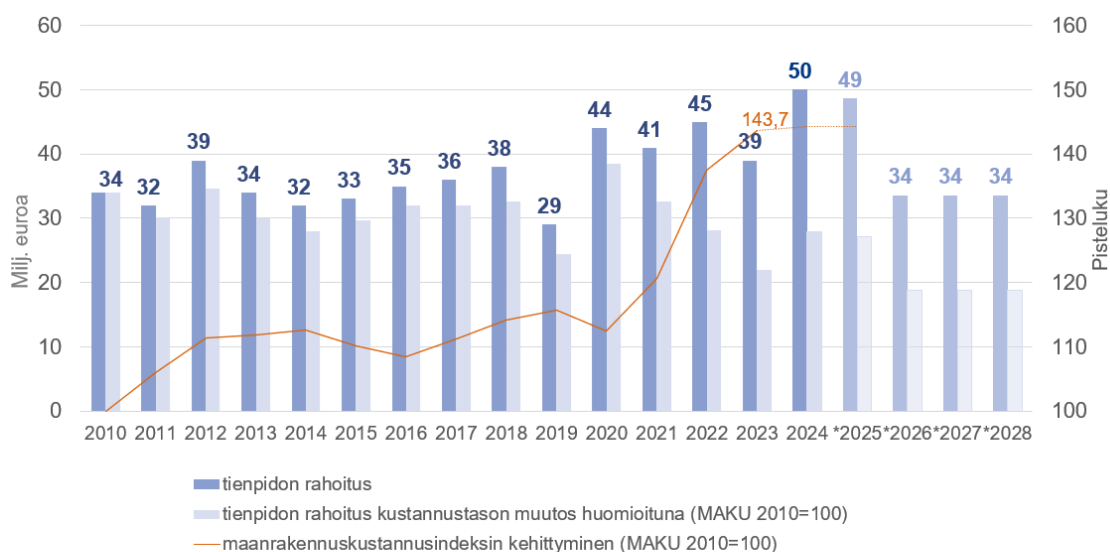
Keski-Suomen hyvä saavutettavuus on keskeinen vetovoimatekijä ja perusta maakunnan kasvulle ja kehitykselle. Jyväskylästä säteittäisesti erkanneiden valtateiden ja ratojen hyvä ympärivuotinen liikennöitävyys sekä kansainvälisiin yhteyksiin sujuvasti linkittyvä lentoliikenne on perusta kaupan ja teollisuuden kuljetuksille, julkisen henkilöliikenteen toimivuudelle sekä työmatkaliikenteelle. Elinkeinoelämän kuljetuksien toimintavarmuus edellyttää hyvää liikennöitävyyttä myös alemmalla tieverkolla. Tienpidon toimenpiteillä varmistetaan maanteiden päivittäinen liikennöitävyys sekä vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän tieverkon kunto ja turvallisuus. Toimenpiteissä huomioidaan Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman (Liikenne 12) asettamat tavoitealueet: saavutettavuus, kestävyys, tehokkuus ja ilmastomuutoksen hillintä.

Perusväylänpito (31.10.20) ja alempiasteisen tieverkon tilannekuva

Vuoden 2025 talousarviokehyksiin on hallitus lisännyt, osana määräraikaista investointiohjelman, 200 milj. euroa korjausvelan vähentämiseen. Lisämääräraha on erittäin tervetullut ja tarpeellinen helpottamaan siltojen ja päällysteiden kuntosuunnitelmaa. Koko tieverkon korjausvelan kasvun taittamisen kannalta tärkeää on päästä Liikenne12 -suunnitelmassa esitettyihin perusväylänpidon rahoitustasoihin, jossa määräraha on sidottu maarakennuskustannusindeksiin. Suuret vaihtelut vuosittaisessa tienpidon perusrahoitustasossa ja korkea kustannustaso viivästyttävät tienrakenteiden oikea-aikaista korjaamista (kuva 1).

23.10.2024

KEHA/71656/2024

* arvio vuoden 2025-2028 kustannustasosta perustuu vuoden 2024 indeksitasoon.

Kuva 1 Tienpidon rahoitustason kehittyminen Keski-Suomessa vuosina 2010–2024 ja arvio rahoituksesta vuosille 2025–2028 kustannustason muutos huomioituna

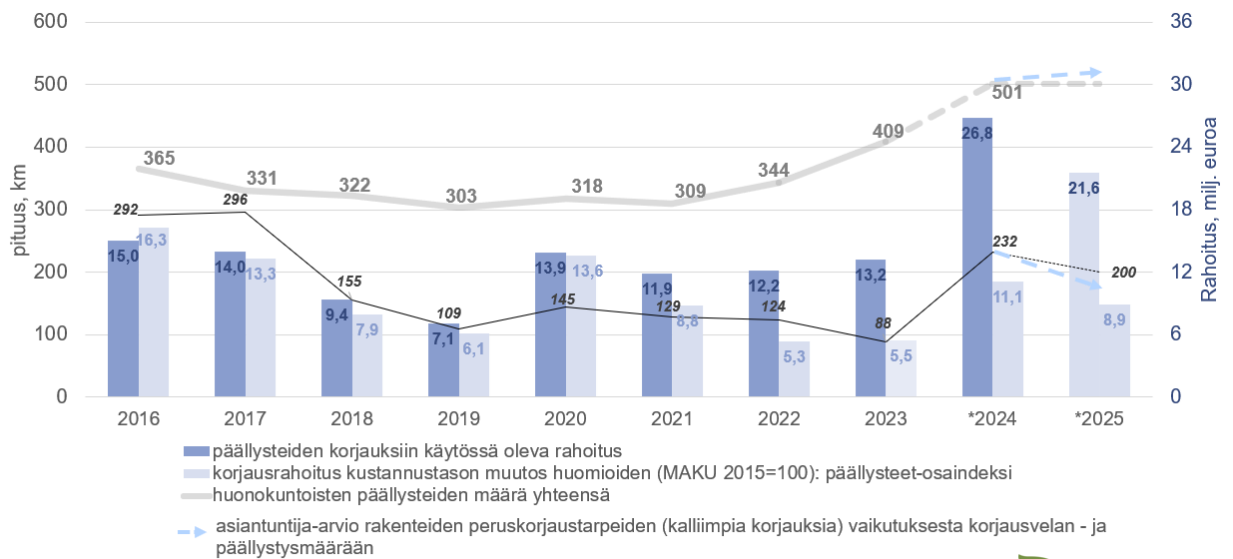
Hallituksen vuoden 2025 talousarvioesityksen perusteella arvio Keski-Suomeen tieverkon perusväylänpitoon saatavasta rahoituksesta on noin 48,7 milj. euroa, mikä on suunnilleen saman verran kuin vuonna 2024. Tienpidon rahoituksesta 16 milj. euroa kohdentuu tieverkon hoitoon, 32 milj. euroa korjauksiin ja 0,7 milj. euroa suunnitteluun. Pieniä parantamishankkeita ei pystytä rahoituksella käynnistämään. Rahoitus sisältää hallituksen investointiohjelman 14,6 milj. euron lisärahoituksen korjausvelan purkuun, jolla korjataan päällysteitä ja kantatiellä 69 Äänekoskella sijaitseva Pörrinsalmen silta.

Keski-Suomessa on maanteitä noin 5100 kilometriä, joista päällystettyjä teitä 2800 kilometriä ja sorateitä 2300 kilometriä. Maanteistä 85 prosenttia on alempiasteista tieverkkoa ja loput vilkkaasti liikennöityjä maanteitä. Viime vuosina vilkkaasti liikennöity tieverkko on pystytty ylläpitämään liikennettä tyydyttävässä kunnossa. Näillä teillä huonokuntoisuus painottuu erittäin vilkkaasti liikennöidyille tieosuuksille, joille talven jälkeen joudutaan usein asettamaan väliaikaisia nopeakorjauksia päällysteen reikiintymisen tai purkautumien vuoksi. Korjausvelan vähentämiseen saadulla lisärahoituksella päällysteiden korjauksia on pystytty ulottamaan vilkkaasti liikennöidyn tieverkon ulkopuolelle, keskivilkkaalle tieverkolle. Nämä korjaukset ovat kalliita, koska päällysteen uusiminen edellyttää myös tien huonokuntoisen rakenteen parantamista. Merkittävästä määräämääräisestä lisärahoituksesta huolimatta vähäliikenteisellä päällystetyllä tieverkolla (KVL alle 500 ajon/vrk) ei pystytä huonokuntoisuutta vähentämään ja teille voidaan kohdistaa vain yksittäisiä korjauksia.

Vuonna 2025 päällysteiden korjauksiin on käytössä noin 21,6 milj. euroa ja rahoituksella tavoitellaan päällysteiden korjaamista 200 kilometrillä. Korjaukset painottuvat vilkkaalle ja keskivilkkaalle tieverkolle. Tavoiteltua päällystyskilometrimäärä ei pystytä todennäköisesti saavuttamaan. Kalliit rakenteiden parantamiskohteet, korkea kustannustaso ja hankintakilpailutuksen tulokset vaikuttavat merkittävästi rahoituksella saatavaan kokonaisuuteen (kuva 2).

23.10.2024

KEHA/71656/2024

* Vuosina 2024 ja 2025: kuntotiedot ovat ennusteita ja arvio kustannustasosta perustuu vuoden 2024 indeksitasoon

Kuva 2. Päälystysrahoitus ja päälysteiden kuntokehitys Keski-Suomessa (kustannustason muutos huomioitu, vertailuvuosi 2015)

Lumen sulaminen, routa ja runsaat sateet rapauttavat tierakenteita. Vilkkaasti liikennöidyillä teillä raskaan liikenteen kuormat nopeuttavat rakenteiden vaurioitumista. Vuonna 2024 on jouduttu asettamaan aikaisempia vuosia enemmän rajoituksia äkillisesti syntyneiden rakennevaurioiden vuoksi (tiesortumat, kallioleikkauksien sortumat, tulvavesien aiheuttamat syöpyvät ja siltojen liikuntasaumavauriot). Keski-Suomen maanteilla on 995 siltaa, joiden kuntotilannetta seurataan vuosittain. Korjaukset painottuvat tyydyttävä- ja huonokuntoisiin siltoihin. Tyydyttäväkuntoisten siltojen ylläpitokorjauksilla pyritään hillitsemään korjausvelan kasvua. Korjauksilla varmistetaan siltojen turvallinen käyttö ja rakenteiden kesto teknisen käyttöiän tavoitteiden mukaisesti. Huonokuntoisten siltojen määrä on viimeisten vuosien aikana tasaisesti kasvanut (84 siltaa vuonna 2024). Näistä silloista pääosa on 40–60 vuotta vanhoja ja odottaa peruskorjausta tai uusimista. Vuonna 2025 korjauksiin on käytössä vajaa 8,5 milj. euroa.

Huonokuntoiset tievarsien varusteet, kuten kaiteet, melusuojuukset, pohjavesisuojuukset ja valaistukset odottavat kipeästi korjausta, jotta niiden toimivuus voidaan jatkossa varmistaa. Alemmasta tieverkosta puolet on sorateitä, joista viidennes on liikenteellisesti tai verkollisesti merkittäviä (KVL väh. 150 ajon/vrk.). Vuonna 2025 varusteiden ja laitteiden sekä sorateiden korjausvelka kasvaa, koska kunnon kannalta välttämättömiä korjauksia ei pystytä tekemään.

Eräät avustukset (31.10.31) Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot

Talousarvioesityksessä yksityisteiden valtionavustuksiin on esitetty 6,7 milj. euroa. Vuonna 2023 määräraahakehys oli 13 milj. euroa ja kuluvana vuonna sen on 8,5 milj. euroa. Avustusmäärärahataso on laskenut voimakkaasti lyhyessä ajassa.

Avustuksia myönnetään hankkeisiin, joissa huonokuntoisuuden vuoksi liikennöinti uhkaa estyä, luonnonvoiman aiheuttamiin äkillisiin vahinkoihin tai parannetaan liikenneturvallisuutta. Siltojen korjaus- ja uusimishankkeet priorisoidaan, joita on Keski-Suomessa useita vireillä. Avustusmäärärahan voimakkaan vähentymisen vuoksi näitä hankkeita ei todennäköisesti pystytä toteuttamaan. Yksityistiet muodostavat osan alempiasteisesta tieverkosta, jonka toimintavarmuus on huoltovarmuuden kannalta tärkeää.

Väyläverkon kehittäminen (31.10.77)

Talousarvioesityksessä esitetään Keski-Suomeen 15 milj. euron valtuutta hankkeelle Mt 642 Äänekosken silta. Hankkeella parannetaan vilkkaan maantien liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta uusimalla kapasiteetiltaan rajoitettu ja tehostetussa tarkkailussa oleva silta. Hankkeella on vaikutusta maankäytön kehittämismahdollisuuksiin Äänekoskella.

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet, valtatiellä 4 Äänekoski-Viitasaari – tieosuuden kehittäminen (50 milj. euroa), vt 4 Leivonmäen pohjoispuolella ohituskaistojen rakentaminen (14 milj. euroa), vt 4 Oravasaaren eritasoliittymän rakentaminen (7 milj. euroa) ja vt 9 Liestuoreen kohdan tiejärjestelyt (30 milj. euroa), rakentaminen on käynnissä tai käynnistymässä suunnitelmien mukaisesti.

Jyväskylän seudun MAL-sopimuksen 2024–2027 yhteydessä sovitaan valtatie 4 Palokan kohdalla, Jyväskylä – hankkeen käynnistämisestä. Hankkeen kustannusarvio on 26,5 milj. euroa, josta valtion osuus 15,5 milj. euroa.

Hallituksen nimeämät kiireellisesti edistettävät suunnittelukohteet sisältävät Keski-Suomesta kohteen vt 4 Vestonmäen kohdalla, josta päätös toteuttamisesta voidaan tehdä vuonna 2025.

ELY-keskus näkee investointihankkeiden käynnistymisen hyvänä. Hankkeilla parannetaan elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta ja liikenneturvallisuutta sekä luodaan mahdollisuuksia kuntien maankäytön kehittymiselle. Valtateiden 4 ja 9 palvelutasoa on parannettava edelleen kohti TEN-T – verkon tavoitetilaa. Tämä edellyttää pitkäjänteistä suunnitelmavalmiuden parantamista sujuvuuden ja turvallisuuden ongelmakohdissa, kuten väleillä Kanavuori-Liestuore ja Korpilahti-Jyväskylä.

23.10.2024

KEHA/71656/2024

Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (31.20.20.55)

Keski-Suomen ELY-keskus hankkii toimivalta-alueellaan linja-autovuoroja työ-, opiskelu-, asiointi- ja liityntämatkoja varten kuntakeskuksien välillä ja maakuntakeskuksiin. Joukkoliikenteen palvelutasosta on sovittu yhdessä kuntien kanssa, joka ohjaa käytössä olevan rahoituksen puitteissa ELY-keskuksen joukkoliikenteen palvelujen hankkimista.

Julkisen henkilöliikenteen valtion rahoitus vähenee ja rahoituksessa palataan vuoden 2019 tasolle. Aleneva rahoitus heikentää ELY-keskuksen mahdollisuuksia hankkia liikennettä lakkaavien markkinaehtoisten liikenteiden tilalle sekä vastata kuntien uusiin palvelutarpeisiin. Alueen kunnilla on toiveita lisäliikenteen ostoista ja palvelutason parantamisesta kuntien välisessä liikenteessä ja liikkumistarpeita lisää mm. hyvinvointialueen palveluverkkouudistus. Vuonna 2025 käynnissä olevassa palvelutasotyössä selvitetään yhdessä alueen kuntien kanssa nykyisten palveluiden karsintamahdollisuuksia ja toisaalta pyritään löytämään kriittiset palvelutasopuutteet- ja tarpeet. Samalla selvitetään myös kuntien mahdollisuuksia osallistua liikenteiden hankintaan nykyistä suuremmalla rahoitusosuudella.

Ylijohtaja

Jukka Lehtinen

Jakelu

Eduskunta, valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

Tiedoksi

ELY-keskuksen kirjaamo

Tämä asiakirja KEHA/71656/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/71656/2024 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Lehtinen Jukka 23.10.2024 08:55